

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ

Питання: бути чи не бути, а у нашому випадку, потрібна чи не потрібна «холодна зброя» – це споконвічне питання.

Україна – єдина в Європі держава, в якій досі не вирішене питання законного продажу та носіння вогнепальної зброї та холодної зброї. Проекти законів на тему законного продажу та носіння вогнепальної зброї з'являються час від часу, але жодного із зареєстрованих за декілька років у парламенті документів про зброю так і не було ухвалено.

В умовах відсутності в Україні закону «Про зброю», який мав би врахувати всі нюанси і забезпечити обіг зброї в державі, цю функцію виконують відомчі документи та інструкції.

Питаннями холодної зброї «опікується» методика криміналістичних досліджень холодної зброї та конструктивно подібних до неї виробів, яка була розроблена спільно МВС України та МЮ України, та затверджена у 1999 році (зі змінами від 12.09.2014), а також деякі інші нормативно-правові документи. Зокрема, у затвердженій наказом МВС інструкції «Про виготовлення, придбання, зберігання, облік, транспортування та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв для відстрілу патронів з гумовими кулями, а також боеприпасів та вибухових речовин» наводиться наступне визначення: до холодної зброї належать пристрої та предмети, конструктивно призначені для ураження живої чи іншої цілі за допомогою м'язової сили людини чи механічного пристрою (холодна зброя може бути ручною та метальною), однак найбільш детальне визначення поняття «холодна зброя» міститься у зазначеній вище методиці.

Питання про віднесення тих чи інших предметів до певних видів зброї вирішується з урахуванням об'єктивних і суб'єктивних критеріїв. За об'єктивними ознаками зброєю є предмети, що здатні заподіяти шкоду життю та здоров'ю людини з врахуванням їх форми, ваги, конструктивних особливостей. Суб'єктивно вони призначені для ураження живої сили, ушкодження тіла іншої людини, тобто не повинні мати іншого призначення – господарсько-побутового, спортивного тощо.

Цікаво, що законодавство більшості розвинутих країн не розмежовує знаряддя злочинів на «холодні» чи «гарячі». Натомість, будь-який предмет, застосований, наприклад, при вбивстві, визначається як обтяжуюча обставина. Тобто немає значення, чим було вчинено кримінальне правопорушення: сокирою, кухонним ножом або ключкою для гольфу. Головним у цьому випадку буде використання зазначених предметів для досягнення цілі.

Адже, по великому рахунку чи є різниця чим злочинець завдав тілесні ушкодження які призвели до каліцтва або смерті...

Треба зазначити, що на теперішній час, кримінальна відповідальність в Україні передбачена за носіння, виготовлення, ремонт або збут кинджалів, фінських ножів, кастетів, іншої холодної зброї (ч.2 ст.263 КК України).

Однак, диспозиція цієї статті містить більше питань ніж відповідей.

По-перше, незаконне поводження з холодною зброєю включає в себе здійснене без передбаченого законом дозволу:

- носіння холодної зброї, тобто переміщення чи транспортування зброї безпосередньо при собі: в руках, одязі, сумці, транспортному засобі тощо;
- виготовлення холодної зброї, тобто дії, результатом яких є створення предметів, які набувають відповідних характерних властивостей холодної зброї;
- ремонт холодної зброї, тобто відновлення характерних властивостей зброї шляхом усунення пошкоджень, поломок, дефектів, заміни непридатних частин чи механізмів, внаслідок якого такі предмети стають придатними до використання за цільовим призначенням;
- збут холодної зброї, тобто передачу зброї іншій особі на безоплатній чи платній основі: шляхом дарування, обміну, продажу тощо.

Слід звернути увагу, що кримінальної відповідальності за зберігання холодної зброї не передбачено. Тобто, для прикладу зберігання вдома ножа, який відноситься до холодної зброї, – не є протиправним і не тягне за собою покарання. Однак, процедура отримання дозволу на зберігання холодної зброї все ж таки існує, наприклад, для колекційної. Для такої категорії зброї видається дозвіл з зазначенням, що це «колекція». Належність клинкових виробів до предметів мистецтва або таких, що мають культурні або історичну цінність встановлюється на підставі результатів експертного дослідження. Транспортування колекції холодної зброї здійснюється також за дозволом.

Крім того, санкція дозвільної системи необхідна і для придбання мисливських ножів. Купуються вони за дозволом на право носіння та зберігання мисливської вогнепальної зброї, куди магазином вноситься відмітка про реалізацію ножа.

Під час вирішення питання законності дій, пов'язаних з обігом зброї, необхідно керуватися відповідними нормативно-правовими актами, зокрема:

- «Положенням про дозвільну систему», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. № 576 (зі змінами від 14.12.2016 р.);

– «Інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів», затвердженою наказом МВС України від 21.08.1998 р. № 622 (№ 364 від 05.05.2017 р.).

По-друге, поняття «фінський ніж», що охоплює вироби з широким і довгим клинком та масивним руків'ям, асоціюється з класичним зразком холодної зброї. Однак таке уявлення не зовсім відповідає дійсності. Споконвічно головним функціональним призначенням цієї національної зброї було господарсько-побутове застосування – під час полювання в країнах Скандинавії, для ведення господарства тощо. За конструктивними особливостями, а саме відсутністю обмежувача, класичний фінський ніж не може належати до холодної зброї. За часів Російської імперії та Радянського Союзу фінський ніж конструктивно трансформувався у «фінку» – знаряддя, оснащене обмежувачем і тому придатне для багаторазового нанесення ушкоджень живому об'єкту. Саме відповідність цьому критерію та деяким іншим параметрам дало підстави віднести цей ніж до категорії холодної зброї.

Важливим моментом є те, що кримінальна відповідальність може наступати лише тоді, коли вилучена зброя є придатною до використання за цільовим призначенням.

Питання чи є предмети що надійшли на дослідження виготовленими промисловим способом, або є саморобними, не впливає на факт наявності складу злочину.

Необхідно мати на увазі, що визначення факту того, що певний предмет є холодною зброєю в конкретних випадках здійснюється на підставі висновку експерта. Під час кримінального провадження для вирішення цього питання має бути обов'язково призначено та проведено дослідження холодної зброї.

На нашу думку, реалії сьогодення вимагають вирішення питання існування «холодно зброї» у правовій площині, завдяки прийняттю закону «Про зброю» з чітким розмежування за категоріями або взагалі відмовитися від неї.